

ERFGOED DAT MET DE TIJD MEEGAAT

Hoe blijft erfgoed van betekenis in een wereld die voortdurend verandert? Tijdens de Open Monumentendagen op 12 en 13 september ontdekt u hoe gebouwen en plekken in Apeldoorn zich aanpassen aan nieuwe tijden, terwijl hun geschiedenis behouden blijft. Dat sluit naadloos aan bij het landelijke thema ‘Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid’.

Ook dit jaar openen bijzondere monumenten hun deuren. Bezoek bijvoorbeeld Herberg Den Eikenboom in Loenen, die na jaren van verval zorgvuldig is gerestaureerd, of neem een kijkje in enkele karakteristieke woonhuizen in De Parken. U ziet hoe monumenten door restauratie en verduurzaming weer klaar zijn voor de toekomst. Wilt u meer weten over het verduurzamen van een monumentale woning? Op de duurzaamheidsmarkt bij het KSG Wereldcollege staan medewerkers van het Energiepunt klaar om uw vragen te beantwoorden.

Daarnaast ontdekt u inspirerende voorbeelden van herbestemming. Zo kreeg de voormalige Fabianus- en Sebastianuskerk een nieuw leven als boulderhal en werd het Minerva-theater omgevormd tot de Menorah-kerk. Een bijzonder onderdeel van het programma is de openstelling van de atoomschuilkelder onder de Brinkhofflat. Deze unieke plek herinnert aan de periode van de Koude Oorlog, toen de angst voor een nucleair conflict groot was. De schuilkelder bood plaats aan duizenden inwoners en vertelt een verhaal over veerkracht, voorbereiding en bescherming in onzekere tijden. Geen monument in traditionele zin, maar wel een bijzonder icoon uit een belangrijke periode van onze geschiedenis.

Natuurlijk ontbreken ook de vertrouwde publieksfavorieten niet. Watermolens, de Politieacademie en vele andere bijzondere locaties heten u van harte welkom.

Ik wens u inspirerende ontmoetingen, verrassende ontdekkingen en vooral veel plezier tijdens de Open Monumentendagen 2026.

Peter Messerschmidt
Wethouder Cultuur en Erfgoed

1. Station Royaal

Adres: Stationsplein 4, Apeldoorn. **Website:** www.stationroyaal.nl

Het stationsgebouw heeft een uniek ontwerp als NS-Station uit de tweede helft van de 19e eeuw, met een hoog mid-dengedeelte en twee lagere zijvleugels. De rechterzijvleugel deed van 1876 tot 1977 dienst als koninklijke wachtkamer. In 1977 werd het historische interieur gesloopt, waaronder de koninklijke wachtkamer. Bij een grootschalige opknappbeurt van het Stationsplein in 2004 dreigde ook het station gesloopt te worden. Je kunt hier informatie krijgen over de deelnemende locaties en de dienstregeling voor de OMD-bus naar Beekbergen en Loenen.

Openingstijden: zat 10 - 17; zon 10 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

Mystery Monument Diner

Wil je een Apeldoorns monument ontdekken op een unieke manier? Dan is het Mystery Monument Diner echt iets voor jou. Een avond culinair genieten van een heerlijk 3-gangendiner op een (nog) geheime, monumentale plek. En tijdens het diner leer je alles over de geschiedenis van de locatie. Deze complete avond uit wordt georganiseerd in het kader van de Open Monumentendagen op vrijdag 11, zaterdag 12 en zondag 13 september, van 18:00 tot 22:00 uur (tijden onder voorbehoud). Het Mystery Monument Diner vindt plaats op een prachtige, onverwachte, monumentale locatie. De tafels zijn gedekt en de bijzondere verhalen van het monument vormen de rode draad van de avond. Laat je onderdompelen in de sfeer van weleer! De locatie blijft elk jaar op de dag zelf geheim. En steeds is er wel van uit, dat je je tijdens het diner kunt verplaatsen.

want wacht niet te lang, er is maar een beperkt aantal plekken per avond beschikbaar. Deelname aan het diner kost € 65,00 per persoon, bij de inschrijving te voldoen. Je kunt reserveren via onderstaande QR-code. Na je reservering krijg je alle praktische informatie op de dag van het diner.

Toegankelijkheid: Geschikt voor alle leeftijden. De locatie is in principe goed toegankelijk, maar we gaan er wel van uit, dat je je tijdens het diner kunt verplaatsen.

4. Brinklaan atoombunker

Adres: Rustenburgstraat 43, Apeldoorn. **Website:** www.geheugenvanapeldoorn.nl

Tijdens de Koude Oorlog in de jaren '50-'70 was de dreiging van een nucleaire aanval groot. Onder de wet Bescherming Bevolking werd de parkeergarage onder het appartementencomplex Brinkhof technisch ingericht als schuilgelegenheid voor maar liefst 7.000 personen. Geen monument, wel een uniek icoon uit de Koude Oorlog! Gidsen nemen je mee voor een indrukwekkende rondleiding (ca. 30 minuten) langs de nog aanwezige noodvoorzieningen. Let op: Maximaal 10 personen per groep; maximaal 230 bezoekers per dag. Je moet wel goed ter been zijn. Ingang via Rustenburgstraat 43.

Openingstijden: Zat 10 - 17; zon 12.30 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: nee

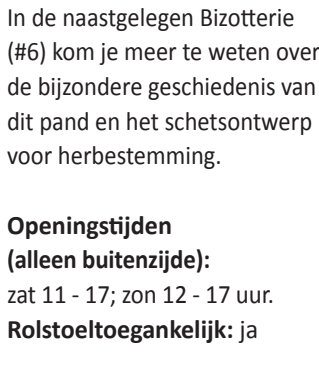

5. Panama Pakhuis (alleen buitenzijde)

Adres: Marktstraat 4b, Apeldoorn.

Verscholen achter gevels en hekken ligt aan het nieuwe stadspark Grote Markthof het Panama Pakhuis, gebouwd in 1916 als meubelopslag. Na jaren van verval en een eindeloze onteigeningsprocedure, kwam het pakhuis najaar 2025 via een veiling in bezit van de eigenaars van het nabijgelegen restaurant Pide & Grill. Zij gaan het pakhuis herontwikkelen tot horeca en lofts. Tijdens OMD zullen de hekken open zijn, zodat je het pand van dichtbij kunt bekijken. In de naastgelegen Bizotterle (#6) kom je meer te weten over de bijzondere geschiedenis van dit pand en het schetsontwerp voor herbestemming.

Openingstijden: zat 11 - 17 uur; zon gesloten
Rolstoeltoegankelijk: ja

6. La Bizotterie

Adres: Marktstraat 12, Apeldoorn. **Website:** www.labizotterie.nl

Gelukkig is de voormalige fietsenstalling, gebouwd als graanopslag in 1934, niet gesloopt en wordt die ingepast in het stadspark Grote Markthof. Sinds begin dit jaar tot a.s. november zijn er bijzondere vintage winkeltjes gevestigd die allemaal open zullen zijn. Ook zal de achterpoort open staan, waardoor je weer de originele zichtlijn door het oorspronkelijke pakhuis kunt beleven, en het nieuwe stadspark mooi te zien is. Verder is er een tentoonstelling met informatie over het schetsontwerp voor het gebied rond de Marktstraat en het Panama Pakhuis.

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 12 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

7. Minerva Theater (Menorah)

Adres: Paslaan 11, Apeldoorn. **Website:** www.menorahapeldoorn.nl

Het voormalige Minerva Theater, geopend in 1920, werd door de Apeldoornse architect Chris Wegerif gebouwd in een expressionistische stijl. Ondanks diverse verbouwingen zijn veel artistieke details van dit rijksmonument intact gebleven. Sinds 1983 is het pand in gebruik door de Evangelische Zendingsgemeente Menorah, het Hebreeuwse woord voor een zevenarmige kandelaar. Je wordt gastvrij ontvangen door vrijwilligers van Menorah, die je alles vertellen over het huidige gebruik van het gebouw. Er ligt een print klaar van een artikel van Wegerifkenner Huub Thomas over de geschiedenis van het pand.

Openingstijden: zat 11 - 17 uur; zon alleen open voor deelname aan de speciale muziek-kerkdienst om 12:00 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

9. Mr. Van Rhemenslaan 11

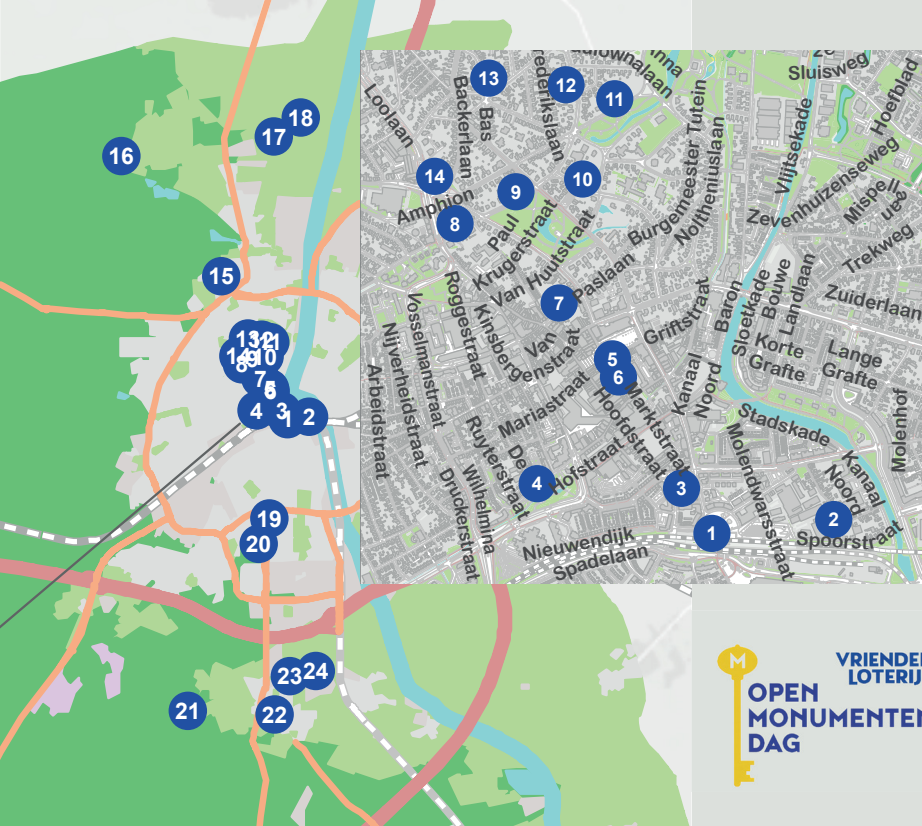
Adres: Mr. v. Rhemenslaan 11, Apeldoorn. **Website:** www.parkenbuurt.nl

8. Evangelisch-Lutherse Kerk

Adres: Prof. Röntgenstraat 9, Apeldoorn. **Website:** www.luthersekerkapeldoorn.nl/

De Evangelisch-Lutherse Kerk is een gemeentelijk monument uit 1896, ontworpen door architect C.F. Bögeholtz. De kerktoeren is 24 meter hoog. Aan de zwaan

Daarnaast is de school hét startpunt voor informatie over monumentale verduurzaming. Bezoek de informatiestand van het Energiepunt voor gratis verduurzamingsadvies en ontdek de route langs drie open-gestelde, duurzame panden in de buurt.

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Activiteit: Lezing over de ontwikkelingsgeschiedenis van De Parken: zat 12, 13 en 14 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

11. Wilhelminapark 23

Adres: Wilhelminapark 23, Apeldoorn. **Website:** www.parkenbuurt.nl

In 1885, bij de ontwikkeling van De Parken, is deze modelwoning gebouwd om kopers te trekken. De bouw van Talma Elim zorgde bijna voor sloop van het gebouw. Dit werd voorkomen doordat het een gemeentelijk monument werd. De huidige bewoners zijn in 2005, na een interne verbouwing, in de woning getrokken. In de afgelopen jaren hebben zij zich, met beperkte investeringen, gericht op verduurzaming. Ze zijn nu volledig van het gas af. De leefruimtes worden verwarmd met infrarood-discussen, en koken gebeurt op inductie. Voor isolatie van de koude ramen zijn voorzet(schuif)ramen gemaakt.

Let op! Er wordt telkens een groep van maximaal 15 personen binnengelaten.

Openingstijden: zat 11 tot 13 en 14 tot 17 uur; zon gesloten.
Rolstoeltoegankelijk: nee

LEGENDA

1. Station Royaal
2. Ketelhuis
3. OLV-kerk Apeldoorn
4. Atoombunker Brinklaanflat
5. Panama Pakhuis
6. La Bizotterie, Grote Markthof
7. Menorah (Minerva Theater)
8. Evangelisch-Lutherse Kerk
9. Woonhuis Mr. Van Rhemenslaan
10. KSG Wereldcollege
11. Woonhuis Wilhelminapark
12. Vrijmetselaarsloge
13. Woonhuis Bas Backerlaan
14. Grote Kerk Apeldoorn
15. Woonhuis Het Timpaan
16. Landgoed De Ploeg
17. Wenumse Watermolen
18. Molen van Vorderman
19. Boulder Apeldoorn
20. Politieacademie
21. Parc Spelderholt
22. Hervormde kerk
23. Tullekensmolen
24. De Ruitermolen
25. Heilige Antonius Abtkerk
26. Protestantse Kerk
27. Herberg Den Eikenboom
28. De Middelste Molen
29. Erevelde Vetranenbegraafplaats

12. Logegebouw van vrijmetselaars en weefsters

Adres: Van Hasseltlaan 29, Apeldoorn. **Website:** www.logedeveluwe.nl

Ontdek de Apeldoornse vrijmetselaarsstempel, verscholen achter een monumentale villa. Vrijmetselaars gebruiken symbolen uit de bouwwereld en spreken van 'het bouwen aan de tempel van de mensheid'. Architecten Baanders en Wegerif ontwierpen rond 1936 hun programma van de ideale tempel op basis van geometrie. Bekijk in de Apeldoornse tempel (1956) ontwerpen voor verschillende tempels, unieke houten geometrische objecten en een zogeheten tableau van Henk Wegerif. In het logegebouw is een doorlopende videovoorstelling en kun je op zowel zaterdag als zondag aanschrijven bij een boeiende lezing.

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Activiteit: lezing zat en zon om 12 en 14 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

13. Bas Backerlaan 16

Adres: Bas Backerlaan 16, Apeldoorn. **Website:** www.geheugenvanapeldoorn.nl

Deze wit gespeleerde stadsvilla uit 1905, ontworpen door Andries van Driesum, is een prachtig voorbeeld van de over-

gangsarchitectuur in de wijk De Parken. Het rijksmonument valt op door het olijfgroene houtwerk en de felgroene glazuurde bakstenen. Het pand kent een roerige geschiedenis als Joods kindertehuis en kamerverhuurbedrijf, maar is nu weer in gebruik als gezinshuis. Bewonder de unieke mix van Art Nouveau, Jugendstil en Chaletstijl. De huidige bewoner deelt bovendien graag de bemoeidigende resultaten van het verduurzamen van dit monument, waarmee al ruim 50% energiereductie is behaald.

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: nee

14. Grote Kerk Apeldoorn

Adres: Loolaan 16, Apeldoorn. **Website:** grotekerkapeldoorn.nl

Je bent van harte welkom in de Grote Kerk, een kerk met een rijke geschiedenis en een zichtbaar koninklijk verleden, zoals de toreningang die naar de Koninginnebank leidt, het Wilhelminaraam en het Beatrixraam.

De kerk wordt intensief gebruikt door haar kerkelijke gemeenschap voor zondagsdiensten, maar er vinden ook concerten, tentoonstellingen en evenementen plaats. 's Zomers is de kerk een aantal weekenden open voor liefhebbers van kunst, muziek en de architectuur van het gebouw. Tijdens de Open Monumentendag zijn vrijwilligers aanwezig om te vertellen over de historie van de kerk. Ook zal het monumentale Bätz-Witte

orgel bespeeld worden door (amateur)organisten.

Openingstijden: zat 11 - 17 uur; zon gesloten
Rolstoeltoegankelijk: ja

15. Het Timpaan

Adres: Koningstraat 10, Apeldoorn. **Website:** www.antiekhuistimpaan.nl

Dit historische pand uit 1820 werd gebouwd als woning voor de lijfarts van Koning Willem I. In het ruim tweehonderdjarige bestaan van dit gebouw vlakbij Paleis Het Loo heeft zich een rijke geschiedenis afgespeeld. Een deel van de woning is opengesteld, waaronder een winkel met antieke poppen en poppenhuizen. Ook kun je het bijgebouw bezoeken waar rond 1836 de van de hervormden afgescheiden gereformeerden bijeenkwamen voor hun religieuze 'oefening'. Tijdens OMD geven de eigenaresse en haar familie informatie over deze geschiedenis met rijk historisch documentatiemateriaal.

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Let op: Maximaal 10 personen tegelijkertijd naar binnen.
Rolstoeltoegankelijk: nee

16. Landgoed De Ploeg

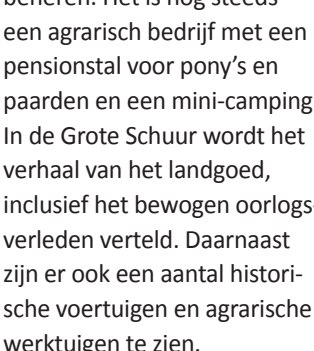

Adres: Greutelseweg 61, Wiesel. **Website:** www.landgoeddeploeg.nl

Landgoed de Ploeg is een zeldzame plek waar stilte, geschiedenis en landschap samenkomen.

Het landhuis en de grote schuur zijn in 1911 gebouwd door Louis Joseph Dobbelmann. Drie generaties zetten zich volledig in om het landgoed in zijn geheel te behouden en zorgvuldig te beheren. Het is nog steeds een agrarisch bedrijf met een pensionstal voor pony's en paarden en een mini-camping. In de Grote Schuur wordt het verhaal van het landgoed, inclusief het bewogen oorlogsverleden verteld. Daarnaast zijn er ook een aantal historische voertuigen en agrarische werktuigen te zien.

Openingstijden: zat 11 - 17 uur; zon 11 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: nee

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Activiteit: Optreden van Het Vertelgenootschap: zat en zon elk half uur van 11:30 t/m 16:30 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

17. De Wenumse Watermolen

Adres: Oude Zwolseweg 160, Wenum. **Website:** www.dewenumsewatermolen.nl

De Wenumse Watermolen uit 1313 is de oudste nog maalvaardige kpermolen op de Veluwe. Sinds 1858 is de molen ingericht als run- en korenmolen. Het rijksmonumentale complex bestaat uit de molen, een grote molenvijver, een houtgestookte veldoven en een historische rosmolen. Vrijwillige molenaars houden deze bijzondere erfgoedlocatie springlevend. De restauratie is inmiddels afgerond en de molen is sinds eind april weer volop in bedrijf. Bezoek de watermolen en rosmolen met deskundige uitleg van de molenaars. De locatie is bovendien het startpunt van de Wenumse Vijfmolentocht (fiets- en wandelroute) en het Kpermolenpad (Klompepad).

Openingstijden: zat 11 - 17; zon 11 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: ja

18. Molen van Vorderman

Adres: Marleweg 64, Wenum-Wiesel.

Dit is de allerlaatste door windkracht aangedreven molen in de gemeente Apeldoorn. De rietgedekte grondzeiler uit 1840 diende oorspronkelijk als poldermolen in Baambrugge, maar maalt sinds 1913 graan in Wenum-Wiesel. Tot 2023 werd de molen gerund door Frits Vorderman, die met zijn 102 jaren de oudste molenaar van Nederland was. De huidige molenaar zal uitleg geven over de geschiedenis, bouw en werking van de molen en de diverse werktuigen, zoals de 'rondseis'. Bij voldoende wind draaien de wieken!

Openingstijden: zat 11 - 17 uur; zon 11 - 17 uur.
Rolstoeltoegankelijk: nee

